

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นักวรรณคดีตะวันตกผู้หนึ่งกล่าวเปรียบเทียบไว้ว่า ถ้าเราปลูกกุหลาบไปแปลงหนึ่งเป็นกุหลาบสีเหลืองทั้งหมด แรกๆ อาจจะดูสวยดี ครั้นดูๆ ไปย่อมจิตตา ในที่สุดก็เบื่อ ทั้งที่อาจจะยังไม่ทันได้ชื่นชมคุณค่าของกุหลาบเหลืองนั้นอย่างแท้จริงเลย แต่หากเราลงกุหลาบแดงบ้าง ชาวบ้างแทรกสลับลงไป กุหลาบเหลืองที่ปลูกไว้จะดูเด่นมากขึ้น เพราะเราจะเห็นว่า แดงก็สวยอย่างหนึ่ง ชาวก็สวยอีกอย่างหนึ่ง และเหลืองของเราก็สวยไปอีกแบบหนึ่ง การที่เขาศึกษาวรรณคดีตะวันออกก็เพื่อให้รู้จักวรรณคดีของชาติตนเองดียิ่งขึ้นในแง่มุมที่แปลกออกไป กล่าวได้ว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการศึกษาวรรณคดีต่างชาติก็คือ เพื่อให้ ‘รู้เขารู้เรา’ นั่นเอง¹

จากข้อความที่ยกมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการทำการศึกษาเปรียบเทียบในวรรณคดีต่างชาติกับวรรณคดีของชาติตน จึงส่งผลให้ The Thousand and One Nights ซึ่งเป็นวรรณคดีอาหรับที่มีโครงเรื่องของนิทานหลายๆ เรื่องซ้อนกันเข้ามา เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายทั้งในโลกตะวันตกและโลกตะวันออก การที่ได้รับความนิยมจากโลกตะวันตกในช่วงแรกๆ ไม่เพียงแต่จากเหตุผลข้างต้นเท่านั้น แต่อาจเป็นเพราะในช่วงศตวรรษที่ 18 ชาวตะวันตกได้หันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับโลกตะวันออกเพิ่มมากขึ้นด้วยสาเหตุหลายๆ ประการ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาหรับ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่ามหาศาลที่อยู่ในรูปของน้ำมันดิบอันประเทศในโลกอาหรับเป็นเจ้าของ ซึ่งมีการขุดพบมาตั้งแต่ในศตวรรษที่ 17 แล้ว

ในช่วงศตวรรษที่ 18 นักสำรวจค้นคว้าในด้านต่างๆ ของชาวตะวันตก ได้พากันเข้ามาศึกษาความเป็นอยู่ของชาวอาหรับเพิ่มมากขึ้น เมื่อพบวรรณคดีอันเป็นตัวแทนส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวอาหรับที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของศาสนาอิสลาม การเรียนรู้วัฒนธรรมและประเพณีผ่านวรรณคดีเรื่องนี้จึงเป็นทางลัดในการทำมาความรู้จักกับชาวอาหรับ แม้จะเป็นในลักษณะผิวเผินหรือคลาดเคลื่อนไปบ้างจากความเป็นจริง แต่ก็นับว่าดีกว่าไม่ได้เรียนรู้เสียเลย ด้วยเหตุนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วรรณคดีเรื่องนี้แพร่หลายไปในโลกตะวันตกอย่างรวดเร็ว มีการแปลจากต้นฉบับภาษาเปอร์เซียและภาษาอาหรับไปเป็นภาษาตะวันตกหลายภาษา และหลายสำนวนโดยเฉพาะในภาษาอังกฤษ

¹ กุสุมา รัชชมนี, "รู้เขารู้เรา" สีสันวรรณคดี (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศยาม, 2534), หน้า 93-94.

การศึกษาอาหรับนิทานของเสฐียรโกเศศ น่าจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของวรรณกรรมในลักษณะที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดและเชื่อมโยงความเข้าใจจากวัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่งได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการถ่ายทอดโดยผ่านรูปแบบของวรรณกรรม ก่อให้เกิดความน่าสนใจและเข้าถึงประชาชนได้มากกว่าการถ่ายทอดในรูปแบบอื่นเพราะลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของวรรณกรรมคือ การให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน โดยเฉพาะเมื่อมีการส่งสารในรูปของนิทานด้วยแล้ว ยิ่งจะส่งผลให้เกิดความน่าสนใจ น่าติดตาม และเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้ดีขึ้น มากกว่าการถ่ายทอดในลักษณะงานเขียนเชิงวิชาการที่ถึงแม้จะมีความแม่นยำตรงมากกว่า แต่ก็ไม่อาจเข้าถึงประชาชนได้เท่ารูปแบบของวรรณกรรมนิทาน

เสฐียรโกเศศ นับเป็นนักปราชญ์คนสำคัญของประเทศไทย ท่านมีความรู้ในเรื่องราวต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทางด้านมานุษยศาสตร์ งานของท่านจึงเป็นงานที่ศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์และผลงานที่เกิดจากความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ การสนใจวรรณกรรมต่างชาติของท่านจึงเป็นเนื่องจากความเห็นของท่านที่ว่า "ข้าพเจ้าต้องการรู้เรื่องชาติและวัฒนธรรมของตนก่อนรู้เรื่องของคนอื่น แต่ความจำเป็นบังคับให้ข้าพเจ้าต้องรู้เรื่องของคนชาติอื่นด้วยไม่มากนักน้อย โดยไม่ให้หลงและลืมหัด ไม่เช่นนั้นก็ทราบเรื่องของตนเองไม่ได้ดี ด้วยคนผสมกันได้และวัฒนธรรมก็ผสมกันได้ในงานองเดียวกัน"² อาหรับนิทานของเสฐียรโกเศศ จึงเป็นงานที่น่าสนใจศึกษาในเชิงวรรณคดีเปรียบเทียบเป็นอย่างมาก โดยสามารถเปรียบเทียบได้ทั้งอิทธิพลของวรรณคดีตะวันตกที่มีต่อวรรณคดีไทยในลักษณะของงานแปลและเรียบเรียง และยังสามารถเปรียบเทียบได้ในแง่ของการนำศาสตร์อื่นเข้ามาใช้ในการศึกษาวรรณคดีด้วย ซึ่งศาสตร์ที่กล่าวถึงนี้ได้แก่ วรรณกรรมกับสังคมและศาสนา

สำหรับในประเทศไทยแล้ว ศาสนาอิสลามถือเป็นศาสนาสำคัญที่มีผู้นับถือมากเป็นอันดับที่สอง การที่เสฐียรโกเศศได้นำเอาส่วนหนึ่งของ The Thousand and One Nights มาถ่ายทอดนอกจากจะแปลและเรียบเรียงเป็นนิทานชุดอาหรับราตรีแล้ว ท่านยังนำเอาวรรณกรรมนิทานเรื่องต่างๆ จากอาหรับมาถ่ายทอดไว้ให้ผู้อ่านชาวไทยได้มีโอกาสรู้จักเรื่องเล่าของชาวอาหรับอีกด้วย เนื่องจากวรรณคดีอาหรับย่อมเป็นภาพสะท้อนและถือเป็นบทบันทึกของสังคมในลักษณะหนึ่ง ซึ่งจะสะท้อนอย่างชัดเจนหรือไม่ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่ง เสฐียรโกเศศจึงได้นำเอาวรรณคดีอาหรับซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษมาถ่ายทอดต่อเป็นภาษาไทย เพื่อให้คนไทยพุทธได้มีความรู้จักและเข้าใจคนไทยมุสลิมมากยิ่งขึ้น และท่านยังได้ใช้ความสามารถของท่านศึกษาค้นหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม เพื่อให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจกับเนื้อหาในเรื่องได้มากขึ้นอีกด้วย ทั้งนี้เพราะ

² เสฐียรโกเศศ, พันความหลัง เล่ม 4 (กรุงเทพฯ: ศีกษิตสยาม, 2513), หน้า 236.

อาหรับนิทานเป็นนิทานที่ดำเนินเรื่องอยู่บนฉากและพื้นฐานของดินแดนอาหรับ อันมีศาสนาอิสลามเป็นสิ่งเชื่อมโยงให้ความหลากหลายของผู้คนในแถบนี้เป็นกลุ่มเดียวกัน ฉะนั้นการศึกษาอาหรับนิทาน จึงทำให้ได้รับรู้เรื่องศาสนาอิสลามไปพร้อมกัน เสฐียรโกเศศเป็นผู้ที่มีความสนใจในลัทธิศาสนาอื่นและวัฒนธรรมอื่นอยู่ก่อนแล้ว จากผลงานในเรื่องศาสนาเปรียบเทียบ ลัทธิของเพื่อน และนิทานเบงคลี ของท่าน ซึ่งพอจะเป็นแนวทางในการสนใจแปลอาหรับนิทานตามมา

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบอาหรับนิทานของเสฐียรโกเศศกับฉบับภาษาอังกฤษ เพื่อศึกษาทัศนคติของเสฐียรโกเศศในฐานะผู้ถ่ายทอดวรรณกรรมต่างสังคมและวัฒนธรรม

1.3 แนวเหตุผล ทฤษฎีสำคัญ หรือสมมติฐาน

อาหรับนิทานเรื่อง The Book of the Thousand Nights and a Night ของ Sir Richard Burton ซึ่งอ้างว่าแปลมาจากเรื่อง อัลฟีลียะห์ วัลยัลยะห์ เป็นต้นคำของ อาหรับราตรี และ ทศมนตรี ของเสฐียรโกเศศ เรื่อง The Thousand and One Days: Persian Tales ของ Justin Huntly McCarthy ซึ่งอ้างว่าแปลมาจากเรื่อง หะศาร เยก รุซ เป็นต้นคำของ พันหนึ่งทิวา ของเสฐียรโกเศศ รวมไปถึง เรื่อง The Pacha of Many Tales ของ Captain Federick Marryat เป็นต้นคำของ นิยายปาซาแห่งเตอรกี ของเสฐียรโกเศศ ลักษณะสังคม วัฒนธรรมและศาสนาของผู้แปล มีส่วนทำให้วรรณกรรมดังกล่าวมีความแตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นการศึกษาอาหรับนิทาน³ของเสฐียรโกเศศ 4 เล่ม คือ

- อาหรับราตรี
- ทศมนตรี
- พันหนึ่งทิวา
- นิยายปาซาแห่งเตอรกี

---

³ นำคำนี้มาจาก กุสุมา รักษมณี, "อาหรับนิทานของพระยาอนุমানราชชน," ใน พรมแดนแห่งความรู้ : รวมพระนิพนธ์และบทความทางวิชาการเพื่อเป็นเกียรติเนื่องในวาระครบ 100 ปี พระยาอนุমানราชชน (กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532), หน้า 92.

ในการศึกษาจะมุ่งศึกษาในส่วนสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่

- การศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นอาหรับนิทานในบริบทของวรรณกรรมอาหรับ โดยกล่าวถึงลักษณะของวรรณกรรมอาหรับ และสถานภาพของอาหรับนิทานในวรรณกรรมอาหรับ และรวมไปถึงการแพร่กระจายของอาหรับนิทานในวัฒนธรรมอื่น ซึ่งจะกล่าวถึงเฉพาะการแพร่กระจายของอาหรับนิทานทั้ง 4 เรื่องในวรรณกรรมตะวันตก และการแพร่กระจายของอาหรับนิทานในวรรณกรรมไทย ซึ่งในส่วนนี้จะกล่าวถึงความนิยมในวรรณกรรมอาหรับในประเทศไทย และ เสฐียรโกเศศกับการแปลอาหรับนิทาน
- การศึกษาอาหรับนิทานในวัฒนธรรมที่แตกต่าง โดยจะมุ่งศึกษาลักษณะอาหรับนิทานของเสฐียรโกเศศ เปรียบเทียบกับฉบับภาษาอังกฤษ ซึ่งอาหรับนิทานทั้งสองฉบับมีอิทธิพลของนิทานอินเดียแทรกอยู่ การถ่ายทอดอาหรับนิทานจากฉบับภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของเสฐียรโกเศศ ได้มีกลวิธีในการถ่ายทอดบางประการที่แตกต่างไปจากฉบับภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ ลักษณะของการศึกษาวรรณกรรมข้ามวัฒนธรรมได้ปรากฏให้เห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้คือ ความเชื่อและความศรัทธาในพระเจ้าที่ปรากฏในอาหรับนิทาน ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมในอาหรับนิทาน และประเด็นในเรื่องการเมืองการปกครองในอาหรับนิทาน
- การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในการถ่ายทอดวรรณกรรมข้ามวัฒนธรรมของเสฐียร โกเศศ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการอ่านวรรณกรรมของผู้อ่านคนไทย

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Descriptive) โดยการค้นคว้าข้อมูลจาก

1. วรรณกรรมทั้ง 4 เรื่องที่กล่าวมาข้างต้น ของ เสฐียรโกเศศ
2. วรรณกรรมฉบับภาษาอังกฤษ เรื่อง The Book of the Thousand Nights and a Night ของ Sir Richard F. Burton ซึ่งอ้างว่าแปลมาจาก อัลฟีลียัลละห์ วัลลียัลละห์ เรื่อง The Thousand and One Days: Persian Tales ของ Justin Huntly McCarthy ซึ่งอ้างว่าแปลมาจาก หะศาร เยก รุซ และเรื่อง The Pacha of Many Tales ของ Captain Frederick Marryat
3. ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดของอาหรับนิทานที่มีต่อวรรณกรรมอังกฤษและวรรณกรรมไทย โดยศึกษาจากเอกสาร บทความ หนังสือ และวิทยานิพนธ์

4. ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ ในเรื่องของวัฒนธรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาหรับนิทาน โดยเฉพาะการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของศาสนาอิสลามจากหนังสือที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม
5. ขอความคิดเห็นและคำแนะนำจากผู้เกี่ยวข้องทั้งในทางวรรณกรรมอังกฤษ วรรณกรรมไทย และวรรณกรรมอาหรับ
6. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยใช้หลักการตามที่เสนอไปในวัตถุประสงค์

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องการศึกษาอาหรับนิทานในแง่อื่นๆ ต่อไป
2. เพื่อให้เข้าใจการถ่ายทอดวรรณกรรมข้ามวัฒนธรรม

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

- ชื่อของอาหรับราตรีในฉบับภาษาอังกฤษ ได้มีการใช้หลายลักษณะ เช่น The Arabian Nights' Entertainments หรือ The Thousand and One Nights หรือ The Book of the Thousand Nights and a Night ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้ The Thousand and One Nights เมื่อกล่าวถึงอาหรับราตรีในฉบับภาษาอังกฤษทุกๆ ไป แต่ถ้าจะกล่าวเจาะจงถึงอาหรับราตรีฉบับภาษาอังกฤษของ Sir Richard F. Burton จะใช้ว่า The Book of the Thousand Nights and a Night
- อิสลามคือศาสนา ส่วนผู้ที่ปฏิบัติตามบทบัญญัติข้อบังคับของศาสนาอิสลาม จะเรียกว่า มุสลิม (สามารถใช้เรียกได้ทั้งชาย-หญิง) และมุสลิมะห์ (เรียกเฉพาะเพศหญิงเท่านั้น)
- ในการกล่าวถึงพระเจ้าในศาสนาอิสลาม จะมีการกล่าวสรรเสริญต่อจากการเอ่ยพระนามของพระเจ้าเป็นเจ้า หากเอ่ยนามของ อัลลอฮ์ ก็จะต้องกล่าวสรรเสริญต่อว่า ซุบฮานะฮูวะตะอาลา เป็นคำสุดีที่ใช้หลังพระนามของพระองค์อัลลอฮ์ ซึ่งนามนี้เป็นหนึ่งใน 99 พระนามของพระองค์ คำสุดีดังกล่าวมีความหมายว่า มหาบริสุทธิ์ และความสูงส่งยิ่งแด่พระองค์ หรืออาจเขียนสั้นๆ ว่า อัลลอฮ์ (ซุบฮาฯ) ฉะนั้นในการวิจัยนี้ เมื่อมีการกล่าวถึงอัลลอฮ์ (ซุบฮาฯ) จะขอกกล่าวเพียงพระนามของพระองค์เท่านั้น แต่ทั้งนี้การสรรเสริญและสุดีพระองค์ซึ่งสมควรกระทำนั้น จะขอละไว้ ดังได้อธิบายความจำเป็นไว้ในส่วนนี้แล้ว

- ในการกล่าวนามของท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ก็เช่นกัน จะมีคำสรรเสริญและ
 สดุดีท่านต่อท้ายหลังชื่อของท่านว่า ศ็อลลัลลอฮ์อะลัยฮิวะซัลลัม ซึ่งเป็นคำสดุดีที่ใช้
 กล่าวหรือเขียนหลังจากกล่าวนามของท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลฯ) มีความหมายว่า
 ขอความโปรดปรานแห่งอัลลอฮ์และความสันติจงมีแด่ท่าน ฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้
 เมื่อมีการกล่าวถึงท่านศาสดามุฮัมมัด จะขอกล่าวเพียงนามของท่านเท่านั้น ในส่วน
 ของการสรรเสริญและสดุดีท่าน จะขอละไว้ แต่ทั้งนี้ได้อธิบายความจำเป็นไว้ ณ ที่นี้
 แล้ว
- คำว่า “เคาะลีฟะฮ์” หรือ “กาหลิบ” (khalifah, caliph, calif) ทั้งสองคำนี้มีความหมาย
 อย่างเดียวกัน ในภาษาอาหรับมีความหมายว่า ผู้สืบทอด (successor) หมายถึง ผู้ปก
 ครองของสังคมมุสลิม เมื่อนบีมุฮัมมัดสิ้นพระชนม์ลง (8 มิถุนายน ค.ศ. 632)
 อนุบักรคือผู้สืบทอดตำแหน่งทางการเมืองและการบริหาร ในฐานะ khalifah rasul
 Allah (ผู้สืบทอดของผู้ส่งข่าวจากพระเจ้า – Successor of the Messenger of God)
 ต่อมาในยุคของเคาะลีฟะฮ์คนที่สอง คือ อุมร์ สถานภาพของเคาะลีฟะฮ์หรือกาหลิบ
 ได้ใช้เป็นการเรียกของหัวหน้าทั้งทางศาสนาและทางโลกของรัฐมุสลิม เป็นที่รู้จักทั่วไป
 ว่า อนุบักรและเคาะลีฟะฮ์ทั้ง 3 ท่านที่ตามมาจากเขา เป็นเคาะลีฟะฮ์ที่สมบูรณ์และ
 เป็นผู้นำที่ถูกต้อง หลังจากยุคของเคาะลีฟะฮ์ทั้ง 4 แล้ว ได้มีเคาะลีฟะฮ์หรือกาหลิบ
 แห่งราชวงศ์อุมัยยะฮ์ต่อมาถึง 14 คน ในเมืองดามัสกัส ภายหลังจากล่มสลายลงของ
 ราชวงศ์อุมัยยะฮ์ในเมืองดามัสกัส (ค.ศ. 750) เชื้อสายของราชวงศ์ได้นำตำแหน่ง
 กาหลิบไปใช้ในการปกครองที่ดินแดนสเปน ปกครองดินแดน Cordoba (ค.ศ. 755–
 1031) ของสเปน และต่อมาราชวงศ์ฟาฏิมียะฮ์ ซึ่งเป็นผู้ปกครองอียิปต์ (ค.ศ. 909–
 1171) ก็ได้อ้างสิทธิ์การสืบทอดตำแหน่งนี้โดยสืบเชื้อสายมาจาก ฟาติมะฮ์ บุตรสาว
 ของท่าน นบีมุฮัมมัด และภายหลังจากเชื้อสายของราชวงศ์อุมัยยะฮ์หมดอำนาจลง
 ในดินแดนส่วนใหญ่ของอาณาจักรอิสลาม ได้มีกาหลิบแห่งราชวงศ์อับบาสิยะฮ์อีก 38
 คน ในเมืองแบกแดด ซึ่งต่อมาราชวงศ์ถูกทำลายลงเพราะการรุกรานของมองโกล ในปี
 1258 เชื้อสายของราชวงศ์อับบาสิยะฮ์มาตั้งราชวงศ์มัมลุก ในกรุงไคโร ในช่วงปี
 1258–1517 ตำแหน่งนี้ สุลต่านเสลิมาที่ 1 แห่งอาณาจักรออตโตมัน ได้ถือสิทธิ์ใช้ เมื่อ
 เขายึดอำนาจจากกาหลิบองค์สุดท้ายแห่งราชวงศ์มัมลุก อันเป็นกาหลิบเชื้อสายของ
 อับบาสิยะฮ์คนสุดท้าย สุลต่านแห่งตุรกีได้ใช้ตำแหน่งนี้ จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลง
 การปกครองเป็นสาธารณรัฐตุรกี ในวันที่ 3 มีนาคม 1924

1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. กุสุมา รัชชมนี, "อาหรับนิทานของพระยาอนุমানราชชน" ใน **พรมแดนแห่งความรู้ รวมพระนิพนธ์และบทความทางวิชาการ เพื่อเป็นเกียรติเนื่องในวาระครบ 100 ปี พระยาอนุমানราชชน**. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532, หน้า 92-131

ในบทความนี้ ผู้แต่งศึกษาวรรณคดีของพระยาอนุমানราชชน เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาหรับนิทานเท่านั้น โดยกำหนดไว้เป็นส่วนต่างๆ คือ

บทนำ กล่าวถึง สาเหตุที่พระยาอนุমানราชชน นำวรรณกรรมของชาติต่างๆ มาถ่ายทอดเป็นภาษาไทย โดยเฉพาะในนิทานอาหรับ ซึ่งท่านได้แปลไว้ 3 เรื่อง คือ พันหนึ่งทิวา ทศมนตรี และนิทานปาชา และเรียบเรียงไว้อีก 1 เรื่อง คือ อาหรับราตรี

อาหรับคืออะไร กล่าวถึงชนชาติอาหรับในแง่ของการศึกษาทางวัฒนธรรม การเผยแพร่ศาสนาอิสลามเข้ามาสู่ดินแดนอาหรับ การปกครองของผู้ปกครองตามหลักศาสนาในดินแดนแถบนี้ การแพร่กระจายของวัฒนธรรมอาหรับไปสู่ดินแดนต่างๆ เช่น อียิปต์ ซีเรีย เปอร์เซีย และตุรกี โดยได้สอดแทรกเรื่องราวของอาหรับราตรีที่ถือกำเนิดขึ้นมาในช่วงระยะเวลาเหล่านี้ด้วย อีกทั้งยังได้กล่าวถึงวรรณคดีอาหรับ และการปกครองของโลกอาหรับด้วย

อาหรับราตรี กล่าวถึงความเป็นมาของอาหรับราตรี ที่มีการรวบรวมขึ้นในช่วงเวลาต่างๆ ต่างพื้นที่ เมื่อได้กล่าวถึงอาหรับราตรีในโลกตะวันออกแล้ว ผู้แต่งได้นำความเชื่อมโยงมาถึงการแพร่กระจายของอาหรับราตรีสู่โลกตะวันตก และสู่แวดวงวรรณกรรมไทยด้วย นอกเหนือจากนี้ผู้แต่งได้สรุปเนื้อความของอาหรับราตรีมาโดยละเอียด ทั้งโครงเรื่องหลักและนิทานย่อยที่ซ่อนอยู่ในเรื่อง

พันหนึ่งทิวา เป็นหนังสือรวมนิทานที่แต่งขึ้นคล้ายกับอาหรับราตรี แต่เป็นการเล่านิทานซ้อนนิทานในเวลากลางวันแทนที่จะเป็นเวลากลางคืน ผู้แต่งได้เล่าเรื่องราวของโครงเรื่องและนิทานที่ซ่อนอยู่ในเรื่องของพันหนึ่งทิวามาโดยละเอียด และได้วิเคราะห์พันหนึ่งทิวาโดยเปรียบเทียบับอาหรับราตรี และงานเรื่องอื่นของเสฐียรโกเศศ ที่ได้รับอิทธิพลมาจากนิทานอาหรับ

ทศมนตรี เป็นนิทานซ้อนนิทาน เล่าเพื่อเปลี่ยนใจผู้ฟังเช่นเดียวกับอาหรับราตรี ซึ่งเป็นนิทานที่มีลักษณะสอนคุณธรรมค่อนข้างชัดเจน เมื่อพระยาอนุমানราชชนนำเรื่องนี้มาแปลเป็นภาษาไทย ท่านได้เพิ่มภาคผนวกที่เป็นเสมือนบันทึกอธิบายความหมายและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลามให้กับผู้อ่านมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

นิทานปาชา เป็นนิทานเตอรกีที่มีลักษณะเดียวกับอาหรับราตรี พันหนึ่งทิวา และทศมนตรี แต่มีเนื้อหา แนวคิด และค่านิยมต่างไปอย่างชัดเจน เพราะดินแดนตุรกีเป็นแหล่งรวมของอิทธิพลของอารยธรรมหลายอย่าง จึงไม่ได้อยู่ในแนวทางของอิสลามมากนัก

บทสรุป ผู้แต่งได้สรุปให้เห็นว่าสาเหตุที่อาหรับนิทานที่กล่าวมาทั้ง 4 เรื่อง เป็นที่นิยมอ่านของนักอ่านคนไทย เพราะความสนุกของเนื้อหา และความน่าติดตามจากลักษณะนิทานซ้อนนิทาน และความแปลกทางวัฒนธรรม ไม่เพียงเท่านั้น นิทานต่างๆ นี้ยังคุณประโยชน์ในการกล่อมเกลาคิดใจมนุษย์ บอกเล่าถึงคุณธรรมต่างๆ และยังให้เห็นถึงความสามารถของผู้แปล (พระยาอนูมานราชธน) ที่มีวิสาละในการถ่ายทอดงานแปลออกมาได้อย่างน่าอ่าน และได้แทรกคำอธิบายในสิ่งที่ผู้อ่านอาจไม่เข้าใจไว้อย่างชัดเจนอีกด้วย

บรรณานุกรม ได้บอกรายชื่อหนังสือที่ผู้อ่านสามารถไปค้นคว้าเพิ่มเติมได้

งานวิจัยเรื่องนี้ได้ให้ความรู้เบื้องต้นในการทำ ความรู้จักกับอาหรับนิทานได้เป็นอย่างดี เป็นเสมือนคู่มือในการศึกษาและเข้าใจอาหรับนิทาน และเป็นต้นแบบในการกำหนดวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยในการทำวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากเมื่อผู้วิจัยได้อ่านงานวิจัยนี้ จึงเกิดความสนใจในอาหรับนิทานและมุ่งศึกษาในแง่ของการศึกษาข้ามวัฒนธรรม อีกทั้งงานวิจัยเรื่องนี้ได้แนะแนวทางให้ผู้วิจัยค้นพบประเด็นต่างๆ ที่น่าสนใจศึกษา ซึ่งได้ขยายผลการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ต่อไป

2. วัฒนา บุรกลีกร, ลิลิตนิทราชาคริต พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 เปรียบเทียบกับเรื่องอาบู่หะซันในนิยายอาหรับราตรี ฉบับภาษาอังกฤษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513.

ผู้แต่งได้ทำการศึกษา ลิลิตนิทราชาคริต พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 โดยละเอียด โดยนำมาเปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาอังกฤษ แม้ไม่สามารถหาต้นฉบับที่รัชกาลที่ 5 ทรงนำมาแปลได้แต่ผู้แต่งได้พยายามเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างในหลายสำนวน เพื่อจะหาสำนวนที่ใกล้เคียงที่สุด การศึกษาในลักษณะนี้นับเป็นการศึกษาวรรณคดีในลักษณะของอิทธิพลข้ามชาติ จึงอาจนับได้ว่างานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าว เป็นเสมือนพื้นฐานและแนวทางในการแบ่งเนื้อหาในการทำวิจัยครั้งนี้ เพราะวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวมีลักษณะของความเป็นการศึกษาในเชิงวรรณคดีเปรียบเทียบเป็นอย่างมาก

ในบทที่ 2 เป็นการศึกษาในแนววรรณคดีเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบใน 2 ลักษณะ คือ เปรียบเทียบวรรณคดีของไทยกับวรรณคดีภาษาอังกฤษในลักษณะอิทธิพลที่ได้รับ และในลักษณะที่สอง คือ การเปรียบเทียบแนวความคิดต่างๆ ที่อยู่ในเรื่อง ทั้งฉบับภาษาไทยและฉบับภาษาอังกฤษ

ในบทที่ 3 เป็นการศึกษาในแนววรรณคดีวิจารณ์ เป็นการศึกษาวรรณคดีในเชิงสุนทรีย์ว่า หน้าที่ของวรรณคดีในด้านการสร้างความสุนทรีย์แก่จิตใจผู้อ่านประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

นอกเหนือไปจากรายละเอียดในวิทยานิพนธ์ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยยังได้ใส่ภาคผนวกในส่วนของวรรณคดีหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากพระราชนิพนธ์ลิลิตนิทราชาคริตไว้บ้าง และบรรณานุกรมที่ผู้สนใจสามารถนำไปศึกษาค้นคว้าต่อไป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นวิทยานิพนธ์ที่มีลักษณะการศึกษาในแนววรรณคดีเปรียบเทียบ โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างต้นฉบับภาษาอังกฤษและฉบับที่แปลและเรียบเรียงในภาษาไทย โดยประเด็นต่างๆ ที่วิทยานิพนธ์เสนอมา สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านลักษณะการวิเคราะห์เนื้อหา การแบ่งประเด็นในการศึกษา รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา ผู้วิจัยได้อาศัยรูปแบบการนำเสนอของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นแนวทางในการเสนอประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย